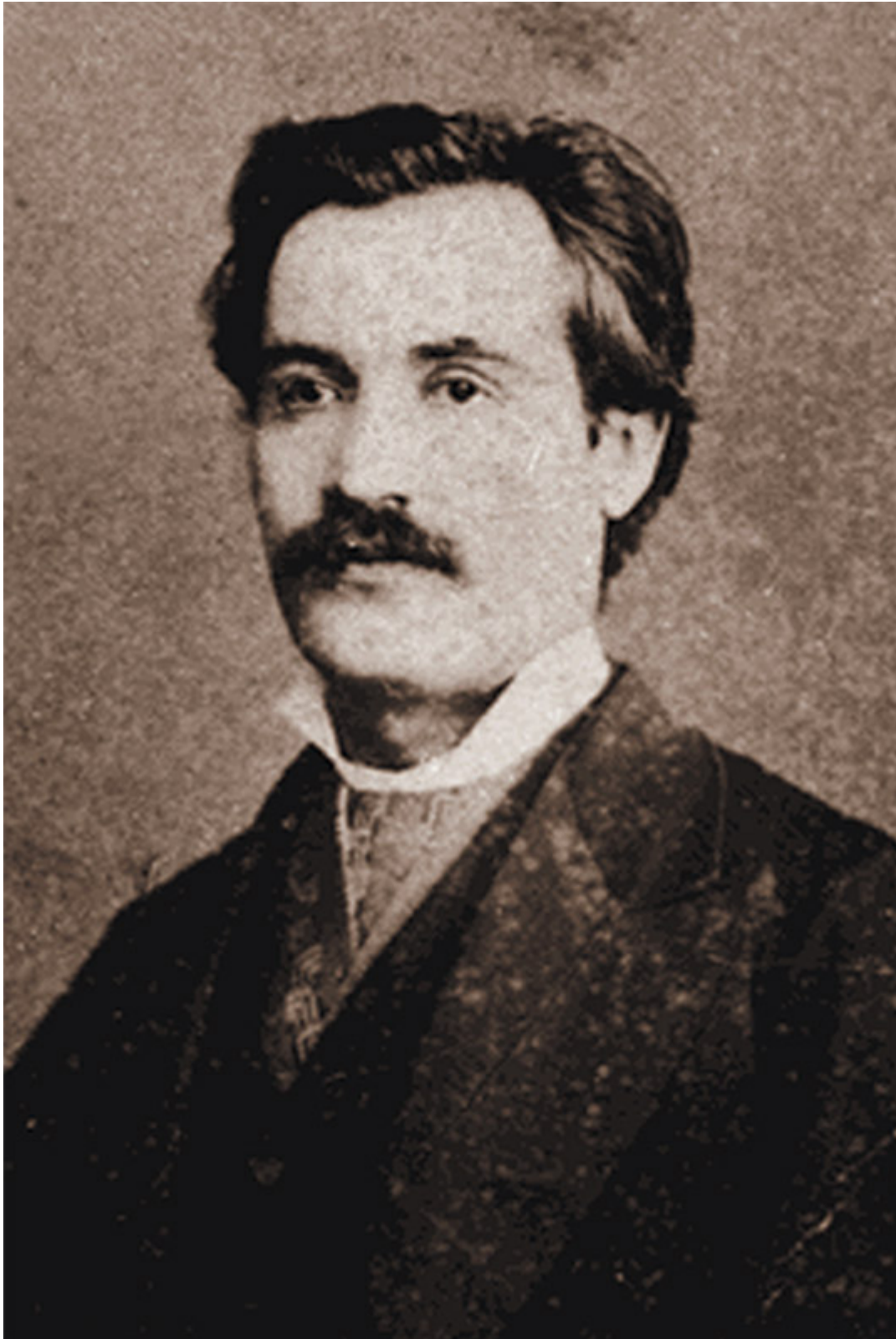

**SITUAȚIA DIN ARDEAL – de
Mihai Eminescu [12 martie
1883]**

I.P.S.S. mitropolitul românilor răsăriteni din Ardeal și Țara Ungurească, d. Miron Românul, a adresat protoiereilor din arhidieceză o circulară. Ea oprește pe cler de-a lua parte la adunările populare cari protestează cu atâta legitimitate în contra proiectului de lege al cărui scop e maghiarizarea institutelor secundare române de învățământ.

Înainte de toate mărturisim că nu discutăm motivul care-a putut împinge pe prelat la răspândirea acestei circulare. Știam că, din nenorocire, mitropolitul românilor prea e o persoană oficială pentru a se putea sustrage de la influența guvernamentală și nici nu se poate pretinde ca orice mitropolit să fie ca Șaguna, care punea ordine ministeriale ungurești ad acta, fără a le 'nvrednici măcar de-un răspuns și care, când dreptatea era în partea poporului său, o susținea în contra a orice și a oricui. Se prea poate așadar ca circulara aceasta să fie comandată de la Pesta, de unde i s-a și administrat mitropolitului, prin ziare ungurești, amenințări de trimitere la mănăstire.

Ceea ce ni se pare însă straniu în această circulară și lucru la care nu ne-am fi așteptat este tendența pe care I.P.S. Sa binevoiește a o atribui adunărilor populare, tendență substituită, care dă circulării caracterul unei denunțări aproape.

Mai întâi se zice că adunările „au un caracter politic”.

Daca e neapărat de-a li se atribui un asemenea caracter, am întreba de când românii în țara lor proprie și strămoșească au căzut, prin vro sentență judiciară, sub interdicțiune politică, de când li s-a detras numai lor liberul exercițiu al dreptului întrunirilor, garantat chiar de-o Constituție ca cea ungară, în cari să poată discuta liberi și neîmpiedecați atentatul făcut asupra limbii, naționalității și bisericii lor de cătră reprezentanții minorității populațiunii din țară?

Conducătorii – mai zice circulara – se pun pe teorii cari

eschid simțul ce se numește patriotism și eschid respectul către bazele actuale ale dreptului public... Din partea inteligenței i se dă poporului în mod ostentativ impuls într-o direcțiune care trece marginile loialității...

Simțul ce se numește patriotism poate să se fi eschizând; simțul ce este patriotism după cum [î]l înțelege toată lumea – excepție făcând de maghiari – nu suferă fără 'ndoială nici o scădere prin manifestări. Căci poate fi cineva bun patriot și rău maghiar – lucrurile nu au a face una cu alta – și, viceversa, poate fi cineva fanatic maghiar și rău patriot, ceea ce maghiarii sunt în genere. Patriot e omul care contribuie la bunăstarea și înflorirea tuturor elementelor din țara sa; prin ridicarea simultană a tuturor, patria se ridică. Maghiarii, din contra, văd idealul lor de stat în ruina națiunilor conlocuitoare, în apăsarea lor intelectuală; ei atentează la cel mai de căpetenie instrument de cultură al unui popor, la limba lui, pentru a-i impune în schimb idiomul ocult al unei mici și izolate rase, idiom cu forme organice fino – tartare, cu lexicon slavonesc. Radical deosebit în structură de câteșitrele grupurile mari de limbi europene, acest idiom prezintă dificultățile unei limbi moarte fără a prezenta nici unul din foloasele ei. Cine știe limba română are calea deschisă la tezaurul intelectual al limbilor romanice moderne, are în fine cheia la limba latină, la civilizațiunea antică. Cine știe ungurește nu știe nimic decât ungurește, un idiom nefolositor, purtat de o literatură săracă, de-o cultură științifică înapoiată, care nu deschide nici o poartă în Europa și – în treacăt vorbind – nici în restul lumii. Cu învățarea acestui idiom milioane de oameni cheltuiesc un enorm echivalent de putere intelectuală... cu ce folos? Evident că nici unul.

Se esclude respectul către bazele actuale ale dreptului public..?

Dar ce este legea naționalităților, ce autonomia confesiunilor decât drept public? Ce sunt aceste decât un pact între popoare

și Coroană, în care cele două, în schimb cu sacrificiile ce le aduc, obțin un minim de libertate pentru creșterea și cultura lor? Cine ignorează acest drept public, cine exclude respectul cătră el nu sunt nimenea alții decât maghiarii. Ei sunt acei ce falsifică pactul dualist; ei acei cari, prin călcări de legi fundamentale, zguduie încrederea popoarelor în sfințenia semnăturii monarhului, ei sunt acia în fine cari, prin simțul lor revoluționar înnăscut, sapă sistematic în inima popoarelor iubirea seculară cătră dinastie. Cât despre loialitate, ne pare că anul 1848 și 1866, memoriile unui Kossuth, reminiscențele politice ale unui conte Usedom și ale principelui de Bismarck ne-ar da curioase probe pentru ilustrarea „proverbialei loialități „ a maghiarilor cătră Casa domnitoare căreia nu i se poate tăgădui meritul de-a-i fi mântuit de sub domnia turcilor și de a-i fi făcut posibili în mijlocul Europei.

I.P.S. Sa se mai plânde că aceste adunări „[î]i pun piedeci în cale atunci când în acord cu prea sfinții frați episcopi ar vrea să apere cu mijloace loiale adevăratele interese naționale bisericești...”

Aci observăm că de mult i s-a opus atât I.P.S. Sale, cât și în genere clerului, sofisma guvernamentală, întrebuințată dealmintrelea în toate țările, că tot ce fac, fac fără ca poporul să participe. Aceasta o zicea lumea oficială și foile ungurești.

De-acum înainte imputarea de-a voi altceva decât poporul n-o mai poate face clerului nici guvernul, nici maghiarii. E clar că populațiunile române cer mai mult respect pentru bunurile lor morale câștigate decum [î]l cer episcopii chiar și nu ne îndoim că-l vor și obține.

Dar teoriile politice... sunt apte de-a servi în mâna celor răuvoitori ca argumente plauzibile pentru a ne denunța de adversari ai statului...

În mâna celor răuvoitori de bună seamă. Cu ori fără umbră de adevăr, cu ori fără cauză, rău – voitorii vor crea din nimic chiar argumente plauzibile pentru ei și pentru proști spre a denunța pe români. Stat pro ratione voluntas e regula celui răuvoitor, care nu poate fi niciodată convins prin argumente pentru că nu vrea a fi convins.

Încă un cuvânt.

Popor autohton pe pământul părinților lor, într-o țară care n-a fost niciodată cucerită de unguri, deși a stat în legătură cu Ungaria, românii n-au avut a mulțumi inferioritatea lor politică inegalității de condiții sociale, ci religiei lor, ritului care, în tot timpul atotputerniciei papale în Europa, era persecutat. O dovadă despre asta e că aproape toată nobilimea actuală a Transilvaniei – esecție făcând de două, trei familii secuiești – e de rasă română și datorește titlurile ei originare ducilor Făgărașului, domnilor Țării Românești, iar maghiarizarea ei o datorește catolizării ulterioare. Încă la 1511 Stoe de Bethlen nu era decât boier făgărașan. Pe când șeful neamului devine catolic și maghiar, neamul însuși, gens, e până azi țărănesc în județ. Un Mailat, catolizat și maghiar, e prezident al Senatului din Pesta; neamul e țărănesc până astăzi în Țara Oltului. Candea (Căndeștii), familie răspândită la amândouă poalele Carpaților, în Țara Românească și-n Ardeal, devine maghiarizat Kendefy ș.a.m.d.

În acel timp de luptă fără conștiință în care naționalitatea era adeseori confundată cu religia asemenea transfugiu dintr-un popor într-altul era mai lesne de executat. Dar de la reformațiune încoace, la noi îndeosebi de la Matei Basarab, care-a dat poporului unitatea de limbă și de credință, deznaționalizarea chiar individuală e aproape cu neputință. Cărțile de sub Matei Basarab sunt pentru români ceea ce Biblia lui Luther a fost pentru popoarele Germaniei; un reagent puternic ce-a făcut din poporul românesc un popor deosebit, incapabil de-a se confunda cu altele, și care, cu toată

împrăștierea sa politică, rămâne unul și același.

Prin valoarea de cultură ce-a dobândit-o limba noastră, prin claritatea ei analitică, prin legătura ce stabilește între noi și țările din apus, atentatele asupra ei devin atentate în contra lumii romanice și a civilizațiunii omenești în genere. Dar e o lege constantă a istoriei că, atunci când un popor luptă cu civilizațiunea, cel ce se consumă și cade în luptă nu este civilizațiunea ci poporul.

Cine nu vede însă că maghiarii își consumă cele mai bune puteri ale existenței lor pentru realizarea unei utopii, pentru a face, în câțiva ani de dualism, ceea ce n-au putut face într-o mie de ani de egemonie politică și socială? Un mecanician modern ar putea să calculeze enorma cantitate de putere, de muncă și sudoare omenească care se risipește în zădar, nu pentru a unifica statul prin împăcarea tuturor, ci din contra pentru a spori puterea de repulsiune și de discompunere ale elementelor constitutive ale Ungariei.

Și aceasta în numele așa numitei idei maghiare de stat.

Dar o idee de stat nu este o teorie ce se inventă, punându-și cineva degetu 'n gură. Oricât de mare bărbat de stat și-ar închipui cineva că este, nu trebuie să uite legea: causa aequat effectum. Când o mie de ani de supremație politică n-au dat maghiarilor în privirea deznaționalizării altor elemente decât un rezultat aproape nul, e evident că puterea lor de asimilare (causa) este nulă. O idee dreaptă de stat va fi aceea care va formula funcțiunea de dezvoltare a elementelor reale din care țara se compune, care va recunoaște ceea ce există în adevăr: o țară poliglotă, locuită de rase deosebite. Precum șvițera n-are cuvânt de- a înființa un departament de marină și a discuta legi de navigațiune, tot astfel e nesocotit a crede că, prin simplă inspirație, un stat, prin natura și istoria lui poliglot, se poate preface în stat c-o singură limbă. A se lupta însă în contra unor puteri constante e egal cu a se lupta în contra rotațiunii pământului în jurul

său, în contra consecuțiunii regulate de noapte și zi.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro